

Restaura

Restauratie en conservatie van archeologische en historische voorwerpen

Restauratierapport van stenen grafkist 1
afkomstig uit de St. Annakerk te Aldeneik

RAM 2010-1

Restaura

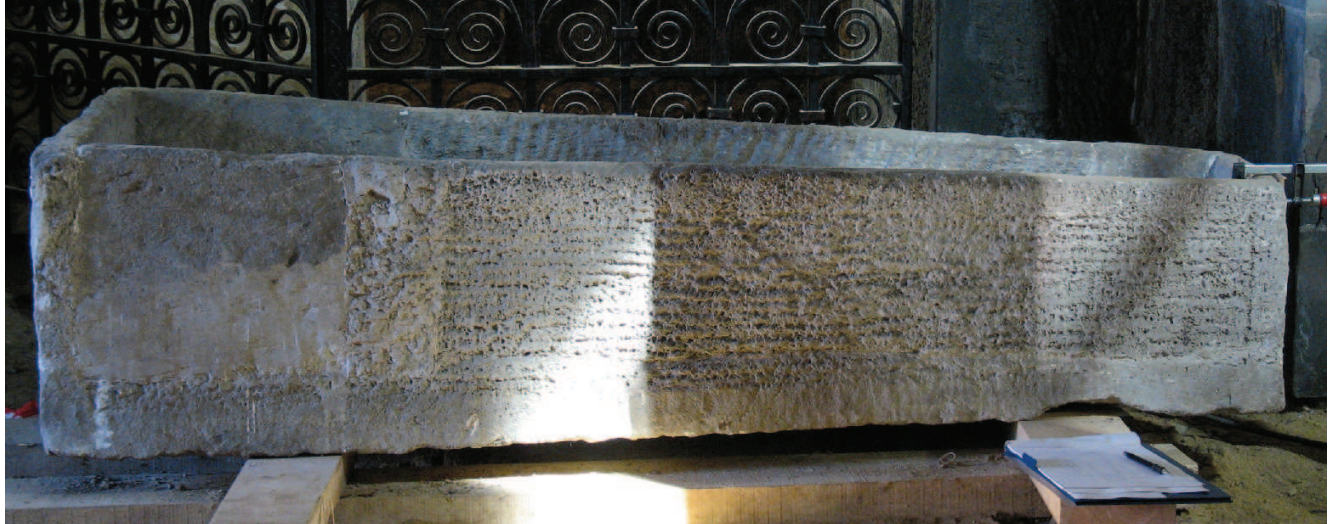

Restauratieatelier
Restaura

Windmolenven 45 6081 PJ Haelen
0475 592947 info@restaura.nl

Omschrijving van de stenen grafkist uit de St. Annakerk te Aldeneik

De stenen grafkist zoals deze in de kerk werd aangetroffen.

De grafkist was bij het verplaatsen op enkele houten balken geplaatst.

De grafkist laat duidelijk sporen van verval en vervuiling zien.

Ook zijn in de loop der tijd beschadigingen aan het oppervlak opgetreden.

Alvorens een begin gemaakt werd met de restauratie van de grafkist is deze eerst gereinigd. Hierbij is gebruik gemaakt van handgereedschap en een mini stoomcleaner waarmee, al naar gelang de vervuiling, gericht gewerkt kon worden. Als reinigingsmiddel is gebruik gemaakt van gedemineraliseerd water, zonder toevoeging van een reinigingsmiddel.

Pas nadat de grafkist gereinigd was kon de daadwerkelijke conditie vastgesteld worden. Het bleek dat er meer breukvorming aanwezig was dan na het eerste onderzoek werd vastgesteld.

Ook werd duidelijker waar en op welke wijze tijdens een vroegere restauratie aanvullingen zijn aangebracht.

Algemene omschrijving van een stenen grafkist uit de St. Annakerk te Aldeneik

Voor de omschrijving in dit rapport is deze grafkist voorzien van werknummer 1.

De grafkist is uit één blok kalksteen gehouwen.

De grafkist is aan het hoofdeind breder dan aan het voeteneind. Ze heeft een lengte van 194 cm. Aan het hoofdeind is ze 65 cm. breed en aan het voeteneind 34 cm. Naar het hoofdeind toe wordt de grafkist hoger.

Bij de afwerking van de grafkist is aandacht besteed aan het uiterlijk. Hierbij is door het aanbrengen van verschillende beitelpatronen een vlakverdeling aangebracht. Te zien is dat de grote oppervlakken aan de buitenzijde van de grafkist voorzien zijn van een puntstructuur die in horizontale lijnen is aangebracht en een vlakvullend effect geeft.

Aan de onderzijde is een enigszins egale lijst aangebracht.

Aan de bovenzijde is een lijst met een fijnere structuur aangebracht. Bij de hoeken is eveneens een lijst uitgespaard in de bewerking van het oppervlak.

Aan de binnenzijde van de stenen grafkist zijn schuinstaande beitelsoren aanwezig die in rijen in dezelfde richting zijn aangebracht.

De stenen grafkist is op enkele houten balken geplaatst teneinde deze te kunnen verplaatsen tijdens de werkzaamheden in de kerk.

Toestand van de stenen grafkist 1

In de stenen grafkist zijn meerdere breuken ontstaan. Bij het hoofd- en voeteind lopen enkele breuken vanaf de bovenrand door tot in de bodem. Ook zijn er delen aangevuld die geen goede hechting hebben met de originele delen en die plaatselijk reeds hebben losgelaten. Hierdoor is de stabiliteit van de grafkist sterk verzwakt en is het risico op geheel doorbreken aanwezig.

Bij het hoofdeinde van de stenen grafkist zijn openstaande breuken aanwezig.

Deze breuken zijn mogelijk veroorzaakt door het gewicht van de stenen grafkist zelf dat niet gelijkmatig verdeeld over de bodem wordt gedragen. Bij het hoofdeinde, naast de

eerder aangebrachte aanvulling, is de hoek op enkele centimeters na doorgebroken en is de kans groot dat deze in zijn geheel loslaat. De breukranden zijn verbrokken en delen ontbreken reeds.

De eerder aangebrachte kalkmortel die als opvullende verlijming dienst deed is losgeraakt en verbrokken.

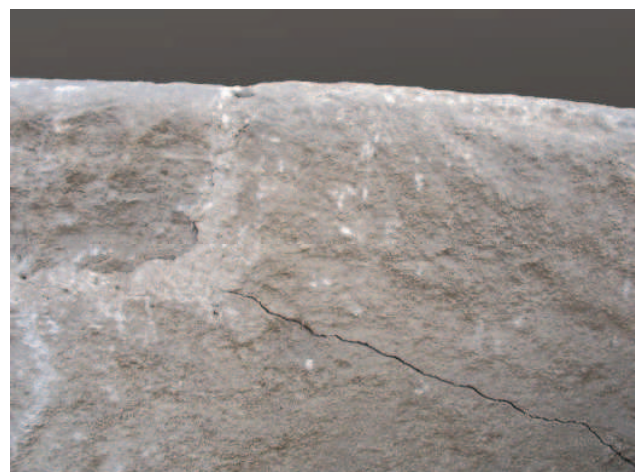
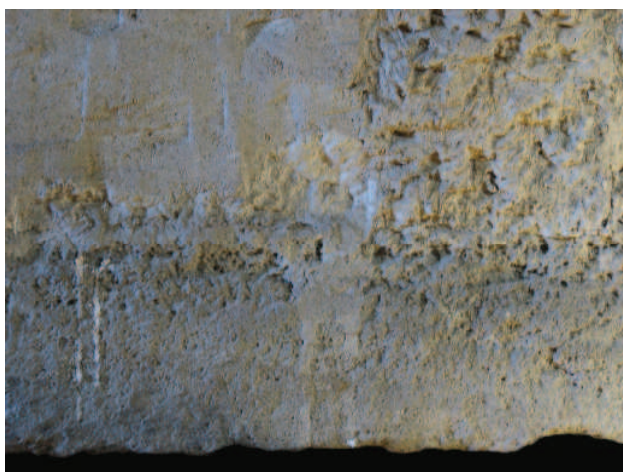
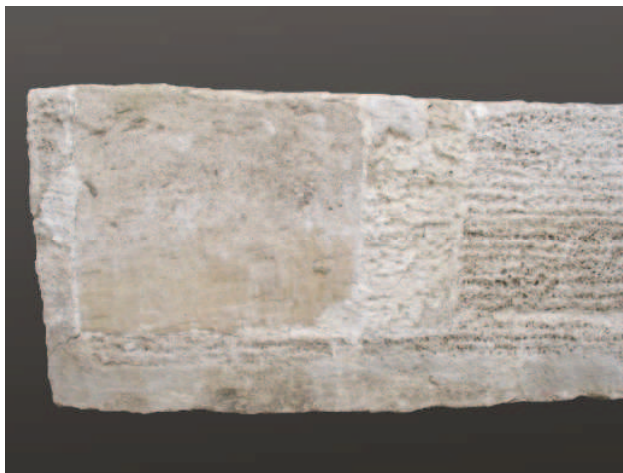

Aan beide lange zijden van de stenen grafkist hebben eerder restauraties plaatsgevonden.

Hier zijn ontbrekende delen voorzien van een aanvulling. Deze aanvullingen zijn niet geheel correct uitgevoerd; er zijn verschillende materiaalsoorten aangebracht die ongelijkmatig zijn gestructureerd waardoor deze vrij sterk afwijken van het originele materiaal en zijn afwerking.

Aan een lange zijde is een aanvulling uitgevoerd in twee verschillende fasen en verschillende uitvoeringen. Hier is een deel van een kalkstenen tegel ingezet die aan de onderzijde is gedicht met kalkmortel. Rechts daarvan bevinden zich twee kleinere aanvullingen die aan de buitenzijde zijn gestructureerd. De eerder aangebrachte aanvullingen vertonen eveneens breuken en zijn deels reeds losgeraakt. Aan de buitenzijde zijn de aanvullingen deels over het originele oppervlak aangebracht. Plaatselijk is mortel over het originele oppervlak afgedreven.

De andere lange zijde is eveneens voorzien van een eerdere aanvulling. Hier is een deel van de ontbrekende rand aangevuld met twee delen van een andere gelijksoortige grafkist. De delen zijn dikker dan de grafkist zelf waardoor de overgang overlappend is weggewerkt met mortel. Vanuit een hoek van de aanvulling loopt een breuk naar beneden in de wand van de grafkist.

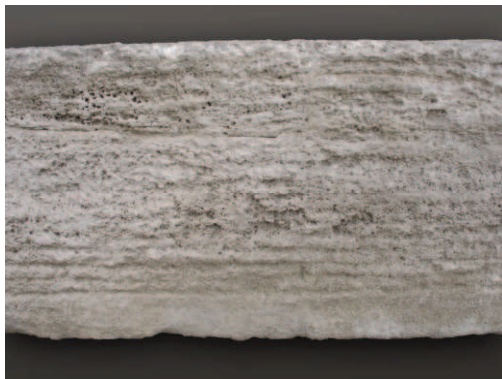
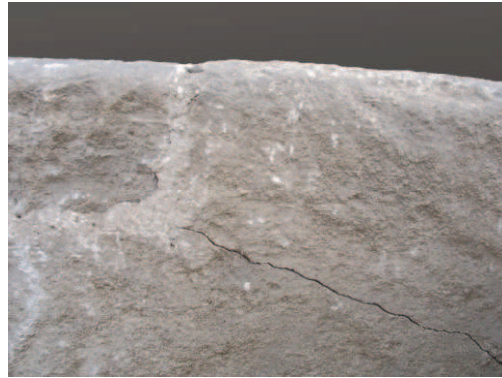

De wand van het voeteinde is in zijn geheel vervangen door een tegel van kalksteen. Het voegsel waarmee dit deel is vastgezet is over de originele delen versmeerd. Ook deze aanvulling heeft grotendeels losgelaten en is gebroken. De losse delen werden met een lijmkleem op hun plaats gehouden.

Aan het hoofdeinde is aan de binnenzijde van de grafkist een grote verkleuring van ijzeroxide aanwezig. Deze is zeer waarschijnlijk ontstaan door een ijzeren object dat zich oorspronkelijk in de grafkist bevond. Het ijzeroxide is in de steen ingedrongen en kan niet meer verwijderd worden. Aan de buitenzijde van de grafkist zijn meerdere recente beschadigingen aanwezig. Het betreft krassen in het oppervlak en op enkele plaatsen zijn stukjes uit de hoeken gebroken.

Ook de bovenrand van de grafkist laat breuken en recente beschadigingen zien.

Samengevat kan worden gesteld dat de grafkist in een instabiele toestand verkeert door de aanwezigheid van meerdere breuken, die doorlopen vanaf de rand tot in de bodem van de grafkist. De kans dat de breuken zich doorzetten waardoor grotere delen van de grafkist geheel losraken is dan ook reëel aanwezig. Hierbij ontstaat tevens het risico dat de breukranden verbrokkelen waardoor deze niet meer geheel sluitend zullen passen.

De bodem van de grafkist draagt het gewicht niet gelijkmatig waardoor spanningen in de wanden ontstaan die het risico op geheel doorbreken sterk vergroten.

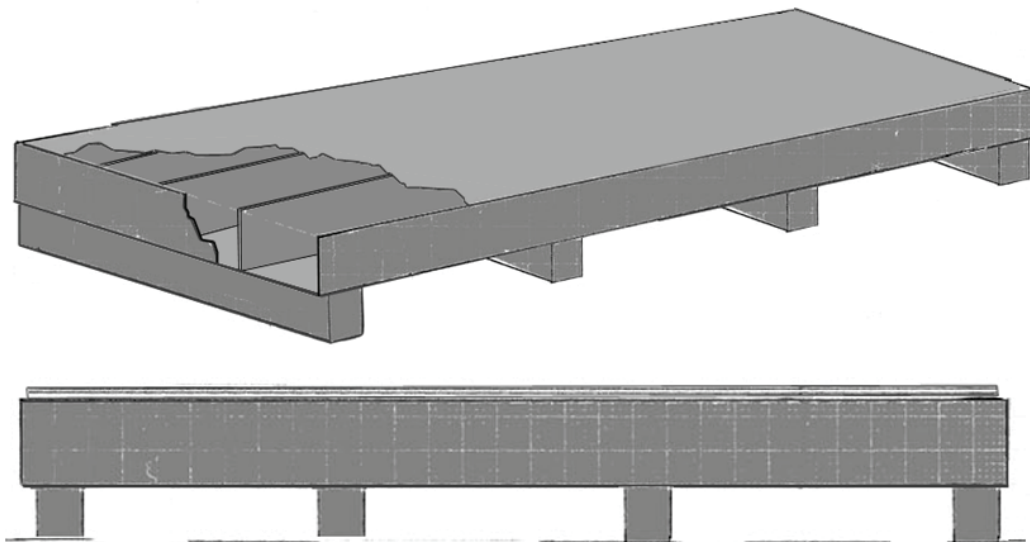
De grafkist is over langere tijd blootgesteld geweest aan invloeden van buitenaf. Hierdoor heeft zich in de loop der tijd een stoflaag gevormd en is het oppervlak sterk vervuild.

De afbeeldingen hierboven laten delen van de grafkist zien nadat deze zijn gereinigd.

Permanente ondersteuning

De toestand en conditie van de stenen grafkist is vastgelegd door middel van digitale kleurenopnamen en een omschrijving.

Gezien de instabiele toestand van de stenen grafkist was het noodzakelijk om deze op een permanente drager te plaatsen. Deze permanente drager is tevens noodzakelijk om de grafkist te kunnen verplaatsen zonder het risico te lopen dat er nieuwe breuken ontstaan of aangebrachte aanvullingen losraken. Gezien het gewicht van de grafkist en de afmetingen ervan, waarbij vooral de lengte belangrijk is, werd de drager in een degelijke constructie uitgevoerd.

De ondersteuning is geheel uitgevoerd in staal en heeft een sandwichconstructie, een gesloten constructie waarbij in de binnenruimte rechtopstaande ribben zijn aangebracht. Deze constructie biedt een hoge stabiliteit en voorkomt doorbuigen tijdens het verplaatsen. Ook is de ondersteuning voorzien van vier dragende dwarsbalken die het geheel overdwars extra stabiliseren en daarmee een torsiebeweging voorkomen. De ondersteuning is geheel uitgevoerd in staal en is voorzien van een matzwarte kleur. Het geheel kan door middel van een heftruck of met hijsbanden worden verplaatst.

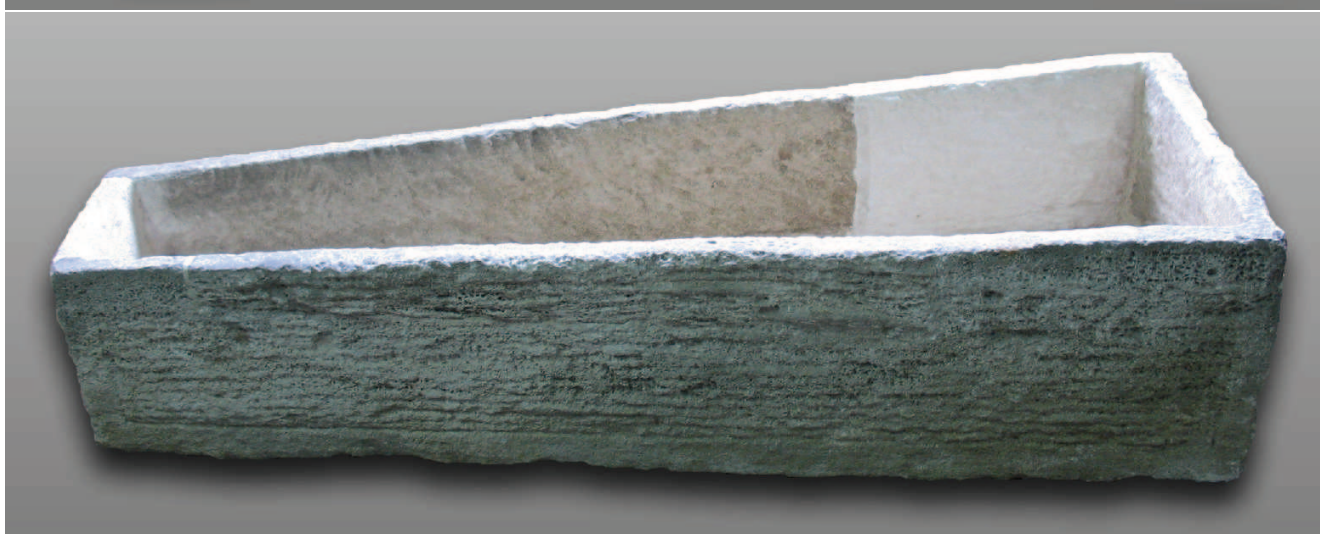
De behandeling van de stenen grafkist

De stenen grafkist is gereinigd door middel van een geëigende stoomcleaner waarmee, al naar gelang de mate van vervuiling, gericht de intensiteit van reinigen werd aangepast. De eerder aangebrachte aanvullingen zijn zo ver als noodzakelijk verwijderd. Het oppervlak is ontdaan van de mortelresten en andere aanslag die bij de eerder uitgevoerde restauratie zijn achtergebleven.

De aanvullingen die tijdens een eerder uitgevoerde restauratie waren aangebracht zijn zo ver als noodzakelijk verwijderd. De oude aanvullingen van de rand met twee delen van een andere grafkist zijn behouden. De overgang naar de originele grafkist is bijgewerkt. De eerder aangebrachte aanvulling van de wand aan het voeteinde was voorzien van stalen pennen die in de originele wand waren aangebracht. Omdat deze stalen pennen roestvorming kunnen veroorzaken zijn deze verwijderd. De breukvlakken zijn zorgvuldig gereinigd en om deze voldoende hechtkracht te geven voor de nieuwe aanvullingen zijn deze geïmpregneerd met Mowilith (PVAc).

De breuken in de grafkist zijn injecterend verlijmd. Om een verlijming met voldoende hechting te verkrijgen zijn de verlijmingen uitgevoerd met epoxyhars.

De openstaande breuken zijn voorzien van een aanvulling en zijn impregnerend verlijmd.

De ontbrekende delen zijn voorzien van een aanvulling. De aanvullingen zijn uitgevoerd met Monulit, een minerale restauratiemortel die een structuur bezit die overeenkomt met de originele kalksteen. Om de aanvullingen voldoende stevigheid te geven en om een

goede hechting met de originele delen te verkrijgen, zijn de aanvullingen voorzien van roestvrij stalen stiften. Door de spiraalvorm van deze stiften wordt een stevige verbinding verkregen. De RVS-stiften zijn aangebracht in de oude boorgaten die reeds bij de eerder uitgevoerde restauratie waren aangebracht. De stiften zijn met verdikte epoxyhars in de steen verlijmd.

De aanvullingen zijn voorzien van een structuur die overeenkomt met de structuur van de originele steen, dit is uitgevoerd met behulp van mallen van siliconenrubber. De aanvullingen en de recente beschadigingen zijn geretoucheerd met acrylverf. Oude beschadigingen en bewerkingssporen die oudtijds zijn ontstaan zijn behouden.

De stenen grafkist is op een permanente ondersteuning geplaatst.

Omdat de grafkist aan de onderzijde een onregelmatige vorm heeft zou deze slechts op enkele punten op de permanente drager rusten. Hierdoor zouden drukpunten ontstaan waarop het gewicht van de grafkist onregelmatig wordt verdeeld. Om er zorg voor te dragen dat het gewicht van de grafkist gelijkmatig wordt verdeeld zijn tussen de permanente drager en de grafkist zes steunblokken aangebracht. Deze steunblokken zijn uitgevoerd in kunstmortel en zijn aangepast aan de ongelijke structuur van de bodem. Tevens zorgen deze steunblokken ervoor dat de grafkist optisch recht op de permanente ondersteuning kon worden geplaatst.

De steunblokken hebben een goede hechting met de onderzijde van de grafkist, ze kunnen echter vrij gemakkelijk van de ondersteunende drager losgehaald worden. Verder voorkomen de steunblokken een direct contact met het staal waarvan de ondersteunende drager is gemaakt.

Bij de restauratie zijn zowel de structuur als de kleur van de aanvullingen aangepast aan de originele steen. Deze zijn echter dusdanig uitgevoerd dat bij een nauwkeurige bestudering deze wel herkenbaar zijn. Verder is er zorg voor gedragen dat de stenen grafkist zijn antieke uiterlijk heeft behouden.

De stenen grafkist werd op 22 oktober 2010 in de St. Annakerk te Aldeneik teruggeplaatst. Hiervoor is in de vloer een verdiepte vitrine aangebracht die zich rechtsachter in de kerk bevindt. Bij het plaatsen van de grafkist werd gebruik gemaakt van een mobiele hijsinstallatie. Echter gezien het gewicht en de grote afstand die overbrugd moest worden werd het plaatsen ervan deels met handkracht uitgevoerd. Een precies werk waarbij vele handen te pas kwamen. De wanden en de vloer van de verdiepte vitrine waren vooraf door de bouwonderneming van een passende kleur voorzien. Op de bodem werd een laagje van fijn gemaakte mortel aangebracht, afkomstig van de originele mortelvloer, die bij het archeologisch onderzoek werd vrijgelegd. Het mortellaagje is ter versteviging geïmpregneerd met PVAc. Het plaatsen van de stenen grafkist werd uitgevoerd door de firma Building n.v. onder toezicht van architectenbureau Erik Martens & Partners.

